

Täysistunto

Tiistai 6.5.2025 klo 14.00—20.27

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 6/2025 vp

Valiokunnan mietintö PuVM 4/2025 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö PuVM 4/2025 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Strandman.

Keskustelu

18.05 **Jaana Strandman ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen esityksellä toteutetaan välttämättömiä Nato-jäsenyyden myötä tulleita muutostarpeita lainsäädäntöön. Muutoksilla varmistetaan, että Nato-yhteistyö voidaan toteuttaa tehokkaasti ja lainmukaisesti. Tarkoituksena on myös parantaa Puolustusvoimien kykyä vastaanottaa Naton tukea ja harjoitella yhteistyön puitteissa. Varmaan tärkeimpänä seikkana on asevelvollisten ja reserviläisten käyttö Nato-tehtävissä.

Tässä asiassa on hyvä pitää selvänä seuraavat näkökulmat: Asevelvollisten suhteen säädökset perustuvat täysin vapaaehtoiseen suostumukseen. Vapaaehtoisten tehtävät eivät myöskään koske vaarallisia alueita, ellei kyse ole Suomen omasta sotilaallisesta puolustamisesta. Varusmiesten ja kertausharjoituksiin osallistuvien asevelvollisten palvelu ulkomailla ei muutu nykyisestä mihinkään. Asevelvollisuuslakia ehdotetaan muutettavaksi täten niin, että varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voitaisiin määrätä lyhytaikaiseen palvelukseen ulkomaille, mutta tämä määräys on kuitenkin suostumusperusteinen ja on rajoitettu vaarallisten tehtävien ulkopuolelle. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Mäenpää.

18.07 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Hyvät naiset ja miehet! Haluan puolustusvaliokunnan jäsenenä tuoda tähän oman näkökulmani ja nostaa sieltä sen ehkä tärkeimmän asian esiin.

Meillä on täällä ensimmäisessä käsittelyssä hallituksen esitys eduskunnalle liittyen puolustusvoimista annettuun lakiin. Lisäksi on tarkoituksena muuttaa asiaan liittyen muitakin lakeja. Esityksellä toteutettaisiin pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaa, jonka mukaan hallitus arvioi Nato-jäsenyyteen liittyvät lainsäädäntömuutostarpeet ja käynnistää välittömästi niihin tarvittavat valmistelut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

Lakimuutosehdotukset ovat olleet puolustusvaliokunnan käsittelyssä mietintöä varten, joten ajattelin kyseisen valiokunnan jäsenenä hiukan puhua aiheesta.

Suuren yleisön kannalta huomio kiinnittyy varmasti lainkohtiin, jotka koskevat asevelvollisia. Puolustusvoimissahan on sekä palkattua henkilöstöä että palveluksessa olevia asevelvollisia. Asevelvolliset ovat taas joko a) varusmiespalvelusta suorittavia tai b) koulutuksen saaneita reserviläisiä.

Vaikka Naton kannatus on vuoden 22 jälkeen ollut Suomessa korkeaa, on ollut myös kansalaisia, joilla on ollut aitoja huolia ja kysymyksiä puolustusliiton jäsenyyteen liittyen. Usein ne ovat liittyneet nimenomaan kysymyksiin varusmiesten ja reserviläisten tulevasta asemasta Nato-Suomessa. Onhan kyse meidän lähimmäisistämme, omasta isästä, veljestä, miehestä tai lapsesta. Nykyään luetteloon kuuluvat monessa perheessä toki myös naispuoliset henkilöt.

Kansalaisten epävarmat ajatukset liittoutumisesta ovat voineet liittyä siihen, mihin asevelvollisia voidaan jatkossa Nato-jäsenyyden myötä lähettää. Pelkona mielessä on saattanut olla epämääräinen ajatus siitä, että varusmiespalvelusta suorittava perheenjäsen joutuu aivan yhtäkkiä Naton myötä vastoin tahtoaan esimerkiksi Turkkiin keskelle turkkilaisten ja kurdien aseellisia kahinoita.

Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Olivatpa nämä edellä mainitut huolet ja kysymykset sitten kuinka yleisiä tai harvinaisia tahansa suomalaisten keskuudessa, niin mielestäni niihin tulee vastata asiallisesti ja avoimesti. Ja mikä olisi parempi paikka vastata niihin kuin hallituksen esitys, jossa osin näitä asioita käsitellään? Eli suomennettuna: jatkossakin reserviläiset lähtevät ulkomaille Naton joukkoihin vain ja ainoastaan vapaaehtoisuuteen perustuen samalla tavoin kuin on aikaisemmin lähdetty rauhanturvajoukkoihin tai kriisinhalintajoukkoihin.

Puolustusvaliokunta toteaa ehdotetusta säännösmuutoksesta, että asevelvollisuuslain lähtökohta asevelvollisten palveluksesta ulkomaille säilyy ennallaan. Varusmiespalvelusta suorittavien ja kertausharjoitukseen osallistuvien asevelvollisten käyttäminen muuhun kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen edellyttää edelleen nimenomaista suostumusta, siis vapaaehtoisuutta. Vaarallisiin tehtäviin asevelvollisia ei voida käyttää lainkaan silloin, kun kyse ei ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta.

Lainaan vielä hieman ehdotettua lakitekstiä asiaan liittyen. Palveluksen järjestäminen ulkomaille: ”Varusmiespalvelusta suorittava tai kertausharjoitukseen osallistuva asevelvollinen voidaan määrätä lyhytaikaisesti palvelukseen ulkomaille, jos hän osallistuu nimenomaisen suostumuksensa mukaisesti Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 tai 4 kohdassa tarkoitettuun tehtävään eikä kyse ole Suomen sotilaallisesta puolustamisesta.” Lainausta toisesta kohdasta, 78 §: ”Palveluksessa olevan asevelvollisen määrääminen muuhun tehtävään kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen. Tässä laissa tarkoitettussa palveluksessa oleva asevelvollinen voidaan palvelustehtävään määrätä puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 2—4 kohdassa tarkoitettuun muuhun kuin Suomen sotilaalliseen puolustamiseen liittyvään tehtävään. Palvelustehtävää suorittaessaan asevelvolliset eivät saa osallistua vaarallisten henkilöiden kiinniottamiseen, räjähteiden raivaamiseen, aseellista voimankäyttöä edellyttäviin tehtäviin eivätkä muihin 1—3 kohdassa tarkoitettuihin tehtäviin vastaaviin vaarallisiin tehtäviin.”

Arvoisa puhemies! Edellä läpikäydyistä käy hyvin ilmi, että aiemmin esittämäni kuvitteellinen tilanne varusmiespalvelusta suorittavien perheenjäsenien joutumisesta aivan yhtäkkiä Naton myötä vasten tahtoaan esimerkiksi Turkkiin keskelle turkkilaisten ja kurdien

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

aseellista kahinaa on nimenomaan kuvitteellinen tilanne eikä todellisuutta. Sellaiseen ei suomalaisilla ole varaa.

Toivottavasti hälvensin edes jonkun tätä keskustelua seuraavan pelkoja ja epäluuloja, jos sellaisia vielä jollakin kansalaisella on. Eli toistan vielä tämän ydinasian: jatkossakin reserviläiset lähtevät ulkomaille Naton joukkoihin vain ja ainoastaan vapaaehtoisuuteen perustuen. — Kiitoksia.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eerola.

18.13 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Tässä mietinnössä tosiaan käsitellään hallituksen esitystä, jonka tavoitteena on päivittää tätä meidän lainsäädäntöä Suomen Nato-jäsenyyden edellyttämällä tavalla. Tavoitteena on edelleen mahdollistaa tehokas ja laillinen yhteistyö Naton kanssa erityisesti ulkomaisen avun vastaanoton ja näitten yhteisharjoitusten osalta.

Kuten tiedetään, niin Suomi on nyt osa puolustusliitto Natoa, ja se vaatii meiltä vastuullista ja entistä täsmällisempää lainsäädäntöä. Tämä käsiteltävänä oleva lakipaketti on välttämätön askel sen varmistamiseksi, että Suomen osallistuminen tämän liittokunnan toimintaan on tehokasta, laillista ja edelleenkin myös selkeästi säädeltyä.

Mielestäni on tärkeää, että mietinnössä on säilytetty tämä selkeä periaate, jota puolustusvaliokunnan jäsen, edustaja Mäenpää tuossa seikkaperäisesti äsken kuvasikin, eli asevelvollisia voidaan lähettää ulkomaille ainoastaan heidän omalla suostumuksellaan ja silloinkin vain ei-vaarallisiin tehtäviin, ellei sitten ole kyse Suomen oman alueen puolustamisesta. Tämä on suomalaisen asevelvollisuusjärjestelmän kannalta ihan keskeinen luottamuskysymys.

No, sitten reserviläisten osallistuminen Nato-tehtäviin on hieman toinen kysymys, joka vaatii vielä lisävalmistelua. On huolehdittava siitä, että lainsäädäntö ja palvelussuhteen ehdot tukevat tätä roolia selkeästi ja oikeudenmukaisesti. Pidän perusteltuna myös Puolustusvoimien turvaamistehtävien rajattua laajentamista, kunhan se tapahtuu tiiviissä yhteistyössä poliisin kanssa ja vain tilanteessa, jossa poliisi ei voi toimia.

Eduskunnan rooli Nato-asioiden käsittelyssä on mietinnössä määritelty mielestäni viisaasti, eli kysymykset siirtyvät yhä selvemmin puolustuspolitiikan piiriin, jolloin puolustusvaliokunnalla on sitten päävastuu. Samalla on varmistettava perustuslakivaliokunnan esille nostama tiedonsaantioikeus, eli eduskunnalla on jatkossa oltava täysi pääsy tarvittavaan tietoon tämän asian tiimoilta.

Arvoisa puhemies! Tämä käsiteltävänä oleva esitys ei mielestäni ole pelkästään ihan vain tekninen, vaan se kertoo siitä, miten Suomi toimii tässä uudessa asemassaan vastuullisena Nato-maana ja ennen kaikkea omista lähtökohdistaan omaa oikeusvaltioperiaatetta kunnioittaen. Tietenkin kannatan tätä mietinnön pohjalta tehtyä hyväksymistä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Koskinen.

18.16 Johannes Koskinen sd: Arvoisa puhemies! Itse tämä mietintö ja tässä käsiteltävät lainmuutokset ja muun muassa tuon eduskunnan tiedonsaannin korostaminen, jota edustaja Eerola edellä käsitteli, ovat saaneet laajan yksituumaisuuden taakseen. Tässä on vain

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

mielenkiintoista, että puolustusvaliokunta on sitten lähtenyt jonkinlaiseen aluevaltaukseen tuolla yhdessä kohtaa — palaa siihen hetken kuluttua.

Ulkoasiainvaliokunta totesi omassa lausunnossaan, että valiokunta yhtyy esityksen yleisarvioon, että Nato-jäsenyydellä on merkittäviä vaikutuksia puolustushallintoon ja puolustuspolitiikkaan. Samalla valiokunta korostaa, että Nato-jäsenyyden vaikutukset koskevat puolustuspolitiikan lisäksi ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja Nato-asioden kansallinen valmistelu edellyttää kokonaisvaltaista ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittista tarkastelua. Valiokunta korostaa tämän merkitystä erityisesti keskeisissä kansallista valmistelua ja päätöksentekoa edellyttävissä asiakokonaisuuksissa. Nopeassa muutoksessa olevassa turvallisuuspoliittisessa toimintaympäristössä ulko- ja turvallisuuspoliittisen arvioinnin merkitys korostuu entisestään, ja myös teknisissä kysymyksissä saattaa olla ulko- ja turvallisuuspoliittista merkittävyyttä. Ulkoasiainvaliokunta kiinnitti edelleen huomiota siihen, että hallituksen esityksessä on Puolustusvoimien tehtävien osalta todettu tarve päätöksenteon harkintaan tapauskohtaisesti kokonaisarviointiin perustuen. Valiokunta yhtyy huomioon kokonaisarvion merkityksestä ja katsoo myös tämän korostavan puolustuspoliittisen tarkastelun lisäksi ulko- ja turvallisuuspoliittisten näkökohtien huomioimista Natoon liittyvässä kansallisessa päätöksenteossa.

Tämä oli siis ulkoasiainvaliokunnan linjausta ja vastaa sitä, mitä aikaisemmin Nato-sopimuksen käsittelyn yhteydessä on todettu eduskunnan osallistumisesta Nato-asioissa. Siellähän on käsittelyssä paljon paitsi ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä myös esimerkiksi varautumiseen, meillä kansallisesti sisäministeriön toimialaan kuuluvia asioita ja eduskunnassa hallintovaliokunnalle kuuluvia asioita. On myös liikenne- ja viestintävaliokunnalle kuuluvia asioita mutta tietysti eniten ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle kuuluvia asioita.

No nyt sitten yllättäen täällä puolustusvaliokunta on lähtenyt tarkastelemaan mietintönsä kappaleessa 22—25 asiaa siten, että Nato-asiat pitäisi keskittää puolustusvaliokunnalle ja että oikeastaan kaikki Natoon liittyvä on puolustuspolitiikkaa ja sen kautta puolustusvaliokunnalle kuuluvaa. Siellähän todetaan esimerkiksi: ”Valiokunta huomauttaa, että puolustusministeriö vastaa suurimmasta osasta valtioneuvoston Nato-asioden valmistelusta” ja sitten, että: ”Puolustuspolitiikka tukee ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääriä. Suomen puolustuspolitiikan tavoitteena on Suomen turvallisuusympäristön ja voimavaroihin suhteutetun puolustuskyvyn ylläpitäminen, puolustuksen kehittäminen osana kokonaisturvallisuutta ja kansainvälisen puolustusyhteistyön syventäminen.” No, täälläkin esimerkiksi kansainvälisen puolustusyhteistyön syventäminen nimenomaan vaatii sitten valtiosopimuksia ja kokonaisarviointia ulkoasiainvaliokunnassa.

Edelleen puolustusvaliokunta toteaa: ”Yhtäältä on tarkasteltava sitä, ovatko Nato-asiat ensi sijassa ulkopoliitiikkaa vai puolustuspolitiikkaa ja toisaalta, millä valiokunnalla on johtoasema eduskuntaan tulevien Nato-asioden käsittelyssä”. Täällä siis otetaan tällainen ennennäkemätön termi, että eduskunnassa pitäisi olla johtoasema jollakin valiokunnalla silloin, kun monessa valiokunnassa käsiteltäviä asioita on. Siinä edelleen puolustusvaliokunta toteaa: ”Korostuu se seikka, etteivät Nato-jäsenyyteen liittyvät päätökset enää ole, verrattuna aiempaan kumppanuusaikaan, erityisiä ulkopoliittisia signaaleja. Nato-asiat ovatkin suurimmaksi osaksi arkista puolustuspolitiikkaa Suomen osallistuessa Naton eri työryhmien ja komiteoiden toimintaan Brysselissä pääsääntöisesti puolustushallinnon virkamiesten toimesta.” Tähän huomautus, että tämä signaaliasia saattaa koskea esimerkiksi sitä, miten aiemmin kumppanuusaikana käsiteltiin erilaisia harjoituksia, Naton harjoituk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 45/2025 vp

siin osallistumista, mutta niiden osaltahan tällaista ei ole tietysti ollut enää lainkaan esillä jäsenyysaikana, ja on vaikea kuvitella, että jäsenyys olisi jotenkin rajaamassa niiden Natossa tehtävien päätösten ulkopoliittista merkitystä ja myöskin yleensäkin korkean tason päätöksiä Natossa, joka on poliittis-sotilaallinen yhteinen puolustusliitto.

Yhteenvetona puolustusvaliokunta on todennut: ”Puolustuspolitiikan valmistelu ja päätöksenteko on pidettävä selkeästi yhdellä vastuutasolla eduskunnassa. Puolustusvaliokunnan tulee olla päävastuussa Nato-asioista silloin, kun käsittelyssä ovat selkeästi puolustuspolitiikan toimialaan kuuluvat Nato-kysymykset. Osallistumisessa Naton puolustukseen ja pelotteeseen on kyse nimenomaan puolustuspolitiikasta.” No, tässä voidaan taas tehdä vakava reunahuomautus, että tämän puolustuksen ja pelotteen rakentaminen Natossa on tärkeä osa sitä koko turvallisuuspoliittista ratkaisua, minkä takia me olemme siihen liittoon menneet. Sehän on äärimmäisen ulkopoliittinen kysymys, minkälaiseen pelotteeseen, puolustukseen osallistumme, minkälaisiin toimiin saamme Natolta apua ja minkälaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa harrastamme niin Naton jäsenenä kuin vaikkapa EU:n jäsenenä, jotta näihin äärimmäisiin puolustusliiton takaamiin apuihin ei jouduta turvautumaan.

Kokonaisuutena tässä on aika outo sissitaktiikka käynnistetty. Meillä on ihan hyvin sujunut eduskunnassa tämä, että ulkoasiainvaliokunta ja puolustusvaliokunta hoitavat omilta rooteleiltaan keskeisiä Natoon liittyviä kysymyksiä, ja siinä ei kaivata ikään kuin alueen valtaamista yhä laajemmaksi tai jotain johtoaseman määrittelyä, vaan sitä, että hoidetaan Suomen etua ihan vakiintuneen työnjaon mukaisesti myös täällä eduskunnan valiokunnissa.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 6/2025 vp sisältyvien 1.—9. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.